

Лукач на овом трагу разматра „проблем дела у ужем смислу: прво, колико је постојање дела као временски - историјске творевине саглашљиво са његовим вечним карактером, и у ком погледу је идеално време у оквиру уметничког дела у неком односу како према његовом временом постојању, тако и према безвременом важењу вредности која је остварена у њему; друго, у каквом је односу структурално анализовани естетички смисао дела према његовој историјској егзистенцији и историјско-филозофској типичности и периодици те егзистенције“. Реч је, дакле о односу које дело има, или прецизније - мора имати, са сопственим карактером, који ипак претендује на *вечно трајање*, затим са вредностима - које заправо представљају оно *безвременно* у делу, што заједно значи да се испитује однос уметничког дела према сопственом трајању. Основа за Хегелову тезу је историјски ток који показује како идеја доминира над грађом - уметност доспева до „удубљивања у интиму, одбацивања сваке објективности и потпуног тријумфа субјективности“ - Перовић, М. А., *Историја филозофије*, стр. 276. Оваква доминација је нужна, јер у свему што чини дух постоје јединство, разлике и јединство као свест о коначностима тих разлика, па тако и уметност мора у себи да превире, због живости духа који је испуњава.

Романтичка форма уметности је припремала апсолутни дух на скок у религиозну, представну сферу: то је „скок у двоструком смислу: на њ се доспијева кроз природни материјал и у духовно биће. Али умјетност свагда остаје у осјетилном зору, а тај је коначан и не може се докопати нечег бесконачног“ - Блох, Е., *Субјект-објект*, Напријед, Загреб, 1959., стр. 238. Дакле, религија иступа из коначности на коју је уметност осудила његова чулна грађа и доспева до присутности апсолутне идеје, у облику представе. Управо је конструктивна снага оно што омогућава превладавање ступњева симболичке и класичне у романтичку форму уметности, али и уметности и религије у филозофију у подручју апсолутног духа. „Хегел каже: „У филозофији као таквој, у њеној садашњој, последњој фази, садржи се све оно што се створило током миленијумâ; она је резултат свега претходног“ (Хофмајстер, т. II, стр. 118). У систему спекулативног идеализма филозофија се завршава, то јест, постиже свој врхунац, и ту се затвара. Људи негодују због Хегелове тврдње о довршењу филозофије. Сматрају да он претерује, да та тврдња представља заблуду коју је историја већ одавно оповргла. Јер, после Хегеловог времена филозофија је и даље постојала, и она још постоји. Али тврдња о довршењу филозофије не значи да је филозофија дошла до краја у смислу